

„Svetlo svieti v tme, ale tma Ho nepohltila“(J 1,5)

Svetlo Pravoslávia

SPOLOČENSKO -DUCHOVNÝ OBČASNÍK

pre stredné Slovensko

číslo 19

Drahí bratia a sestry v Christu,

myslím si, že každý človek na svete by chcel by šťastný. Lenže netreba zabúdať na to, že pre ľudské šťastie je treba aj niečo urobiť svojou námahou, prácou a prinášaním obetí. Alexander Duchnovič povedal: „Šťastný je ten, kto od detstva svojho až do smrti je doprevádzaný dobrými skutkami. Lebo iba ten môže povedať – ja som žil.“ Taký človek bude žiť naveky, ako povedal sám Isus Christos.

Svätá Pravoslávna Cirkev vedená Svätým Duchom ukazuje každému človeku cestu do večného života, vyzýva ho k boju proti zlu, vyzýva ho k naplneniu pozemského života a k získaniu večnosti.

Ak chceme získať večnosť, musíme žiť v súlade s prikázaním lásky. Všetko, čo je v nás zlé, snažme sa zmeniť na dobré. Buďme láskaví, skromní, milosrdní a odpúšťajme. Tým sa postavíme na stranu Evanjelia, na stranu večnej Pravdy.

*Nehanbime sa za svoju vieru, vyznávajme ju a buďme tým svetlom, ktoré svieti v tme, ale tma ho nepohlí, aby každý z nás mohol raz povedať: **som šťastný, skutočne som žil a nie nadarmo!!!***

sestra v Christu Jana

Pelágia Rjazanskaja - prorocťvá

Blažená Pelagia Rjazanskaja sa narodila v roku 1892 v dedine Zacharovo Zacharovského rajóna v Rjazanskej oblasti a zomrela v roku 1966. Od narodenia bola slepá, ale Boh jej dal v troch rokoch dar prozreteľnosti (predvídania). Veľa ľudí od nej dostalo poučenia a varovania. Hoci vám z nich ukážem len veľmi malú časť. Blažená, spravodlivá a veľká podvižnica dávala odpovede na všetky otázky. Keď bola otázka zložitá, vtedy sa modlila celú noc a rozprávala sa so sv. Serafimom Sarovským. A tak jej odpovede boli bezchybné. Okrem toho, že blažená Pelagia bola veľká modlitebnica, bola veľká aj pôstnica. Od narodenia nikdy nejedla mäso a v 1-4-7 týždeň Veľkého pôstu vôbec neprijímala potravu. Okrem prosfory a pohára svätenej vody na deň. Od útleho detstva až do staroby robila za deň 12 až 14 poklôn za minútu. Blažená Pelágia sa modlila nádherne, starostlivo pozorne, presne ako ručička na hodinkách. Veľa sa modlila na kolenách. Naspamäť vedela veľa akafistov, vedela, akú silu a význam má Christos.

Raz ochorela moja mama a rozhodla sa navštíviť blaženú Pelágiu. Pelágia ju privítala veľmi vľúdne. Ona už vedela, že moja mama je tehotná a vedela aj tajnú myšlienku, že moja mama chce ísť na potrat. No blažená ju od tohto strašného hriechu odhovorila a povedala, že sa jej narodí krásny dobrý chlapček Petrík a ona mu bude krstnou mamou. A tak sa aj stalo, blažená Polja sa stala mojou krstnou mamou a po narodení prikázala mojej mame, aby ma chránila a veľmi opatrovala. Často nás prozreteľná deva navštevovala a mala veľkú radosť za podvih mojej mamy. Keď u nás Pelágia bola, navštevovalo nás veľa ľudí, aby si s ňou pohovorili a poradili sa. Niečo si pamätám, niečo nie.

Keď mala Poľa 12 rokov, hoci už 9 rokov mala dar prozreteľnosti, pretrpela diabolské pokušenie. Satan ju navádzal na samovraždu, ale Boh ju zachránil a zostala nažive. Poľa vravela, že k nej prišla žena v mníšskom odeve a odviedla ju z cesty. To bola nebeská Kráľovná z ikony Pokrovského monastiera v Kyjeve. Kráľovná zobrala slepú Pelágiu za ruku, doviedla ju k sýpke, posadila na lavičku a povedala: „nasleduj ma“ a ony sa ocitli na takom strašnom mieste, kde bol oceán ohňa. Bohorodička trikrát povedala: „pozeraj na svoj hriech“. Hoci bola Pelagia slepá, zrazu uvidela peklo.

Veľmi ťažko sa to opisuje. Svätí otcovia hovorili, že tak, ako sa namaľovaný oheň líši od ozajstného, tak sa pekelný oheň líši od ozajstného. Po tomto videní sa blažená modlila k Bohu každým dňom aj nocou. Málokto vedel, akou veľkou sväticou bola, aký dar modlitby a sĺz mala od Boha. Takýto podvih si nevieme ani predstaviť. Okrem toho, že blažená poznala všetkých 20 mýtnic, videla peklo, každého, kto v ňom bol a za aký nepokajananý hriech sa tam dostal. Pri rozhovoroch sme sa rozprávali aj o záhrobnom živote. Veľmi pozorne som počúval jej slová a bol som ostražitý. Pýtal som sa jej, či niekto z nášho rodu tam je. Povedala, že áno, moja vzdialená príbuzná, ktorá žila so svokrom. Blažená mi tiež hovorila, za koho zo zomrelých sa mám modliť. Za moju mamu sa ona modlila celý rok, aby prešla jednu mýtnicu. Ja som vedel, že je to za potrat, hoci ho neurobila, ale mala zámer urobiť ho, čo sa počíta tiež za hriech. Naučila ma čítať Žalmy i Kanóny a potom mi blažená požehnala napísať pre jednu úbohú ženu celý Žaltár. Po napísaní mi Polja povedala, že budem s ňou a aká bude moja smrť. Bude veľmi krutá, ale smrť je pre každého krutá. Blažená deva mi dlho rozprávala o význame rôznych žalmov i modlitieb. Raz sme boli spolu tri dni. Ona hovorila a ja som písal o význame každého Božieho služobníka, kto od akých chorôb pomáha. Polja vravela, že budem pomáhať ľuďom a tak aj bolo. Za život som stretol veľa chorých a doteraz pomáham.

Prezieravá hovorila o tom čase, keď Chruščov zatváral chrámy, že v Rusku nastanú časy, keď všetky chrámy budú otvorené. No potom chrámy budú slúžiť ako divadlo pre národ, lebo národ sa nebude vedieť modliť a ľudia tam budú stáť ako sol'né stĺpy. Raz na Veľký štvrtok bolo na sv. Prijímaní viac ako 2100 ľudí, ale iba 38 ľudí prijalo sv. Dary. V chráme je potrebné všetko presne dodržiavať, mať úctu k svätyniam, mať bázeň. Človek je narodený pre raj, a nie pre peklo. Do pekla ide človek len pre svoju hlúposť.

V posledných časoch bude na jedného kresťana 100 a viac čarodejníkov. Ó, aká vášeň! Hovorila, koľko čarodejníckych kníh sa od Židov dostáva do obehu po celom svete. V posledných časoch bude celý národ veľmi chorý, bude vysoká úmrtnosť a to všetko preto, lebo ľudia sa prestanú žehnať znamením kríža. Choroby ale nebudú od Boha. Blažená hovorila, že prídu časy, keď veľmi veľa ľudí bude trpieť rakovinou hlavy.

Sviatok pravoslávnosti

Karel Havlíček - Borovský

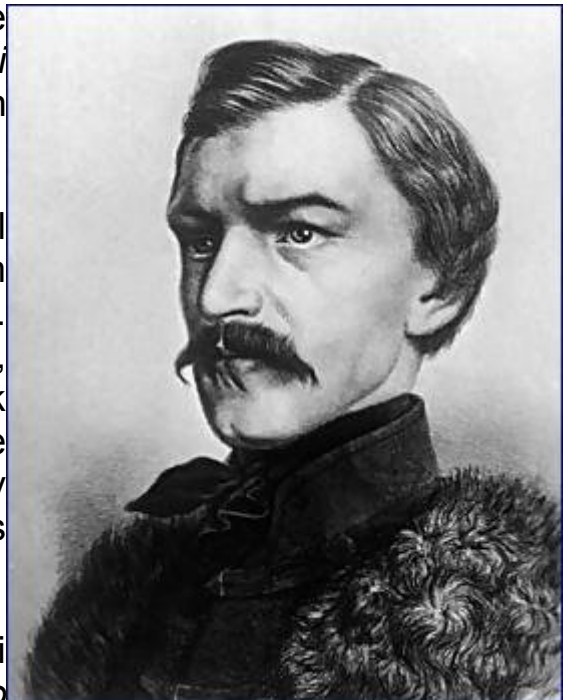
Predhovor

Nižšie uvedený článok z pera známeho žurnalistu a spisovateľa je po sto rokoch od jeho napísania i pre súčasných čitateľov sviežim a veľmi zaujímavým nahliadnutím do sveta Pravoslávia. Je isté, že i pre mnohých pravoslávnych Čechov (i Slovákov, *pozn. prekladateľky*) bude prvým zoznámením sa s priebehom liturgickej "Oslavy Pravoslávia". Bohužiaľ, v českých zemiach nie je iného spôsobu, ako sa zoznámiť s týmto - pre pravoslávne kresťanstvo tak typickým obradom - než skrze nižšie uvedený viac než storočie starý článok.

Sviatok Pravoslávia (oslava orthodoxie) je liturgickou udalosťou, ktorá spadá každoročne na prvú nedeľu Veľkého pôstu. Tento sviatok bol ustanovený pred tisícročím na pamiatku víťazstva kresťanskej orthodoxie nad ikonoborectvom a nad všetkými herézami (bludmi). S ľútosťou však musíme konštatovať, že v našich zemiach sa liturgický rád Oslavy Pravoslávia nevykonáva, a tak u nás zostáva Sviatok Pravoslávia len pripomienkou v cirkevnom kalendári a nanajvýš je naň v túto nedeľu poukazované pri kázaní v rámci bežných bohoslužieb. Liturgický rád Oslavy Pravoslávia, ako o ňom nižšie píše Karel Havlíček, ktorý sa stal svedkom jeho konania pri svojej návšteve Ruska, je samostatnou zvláštnou bohoslužbou, ktorú má vykonávať každý pravoslávny biskup vo svojom katedrálom chráme vždy v prvú veľkopôstnu nedeľu. Súčasťou tohto raz v roku konaného obradu je označovanie všetkých heréz (*niektorí pravoslávni biskupi medzi ne už zaraďujú i ekumenizmus*) a ich vylúčovanie z Cirkvi (anathema).

Vo vzťahu k Rusku je nám spisovateľ Karel Havlíček známy skôr svojím výsmechom všetkému, čo na Rusi našiel pokryteckého. Nasledujúci článok z jeho pera však ukazuje, že sa nezajímal len o pokleslé javy patriace k životu vtedajšej ruskej spoločnosti, ale dokázal veľmi hlboko oceniť i to, čo u Rusov našiel cenného, a neváha na to poukázať s výzvou k nasledovaniu.

Teraz už prenechávame slovo Karlovi Havlíčkovi – Borovskému (*všetko ponechávame v origináli, pozn. prekladateľky*):

„Cestováním po rozličných cizích krajinách poznáváme důkladněji svou vlastní otčinu. Obyčejně si člověk toho, co pořád jako všední okolo sebe vidí, nevelmi všímá; kdo ale mezi jinými národy pobyl, dovede domácí svou národnost oceniti. Dobré obyčeje a chvalitebná zřízení cizozemská učí nás nahlížeti nedostatky a chyby ve vlasti a vzbuzují v nás svatou snahu po napravení; ze špatných způsobů a z nerozumných ústavů jinonárodních dovítíme se předností a krásných stránek země, a tím vzrůstá k ní naše vážnost a láska. U nejvzdělanějších národů najdeme mnoho chybného pro výstrahu; a u každého sebe opovrženého vyskytne se přece něco řádného pro ponaučení. Na Ruskou zem hledí skoro všechny národy Evropské a jakýmsi ousměškem; mnohé a velké nedostatky tohoto mladého v Evropské rodině státu - dílem však i závist - jsou příčinou, že se o Rusi v ostatní Evropě nesmýšlí a nemluví jinak, než asi v tomto smyslu: "Co dobrého může povstati z Galilee?!" - Poněvadž se však od nepohyblivého kamene, od nerozumného mravenečka učiti může moudrý člověk - nepochybuji, že by si i starodávně vycvičená Evropa aspoň v něčem mohla najít ponaučení v barbarském, mladém Rusku. Pročež zde popíšu překrásný obyčej ruské církve, ku kterému nenajdeme nic podobného u všech národů Evropských a který mne potěšil a povzbudil tak velice, že bych již pouze kvůli němu své cesty do oněch vzdálených, k cestování nepohodlných krajin nelitoval. Jest to zvláštní slavnost, kterou pravoslavná církev vykonává v první neděli Velikého postu a která se ovšem nedá slaviti jinde než v zemi, jež má svou vlastní, jinde nepanující víru a národní náboženství. V zemích, kde vládne náboženství jinonárodní, nikdy nemůže vyvinouti tak úplné organické spojení státu, národnosti a víry dohromady, jako uvidíme, v tomto svátku Pravoslavnosti.

Uslyšev v čas mého pobytí v Moskvě o neobyčejné slavnosti, která se na tento den v jednom sabóru (větší chrám) v Kremlíně konati má, sedl jsem časně z rána na malé saně a zaobaliv se po oči do huňaté šuby, křikl jsem na izvoščika: "Stupaj v Kreml!" Považoval jsem za povinnost nepromeškati nic zvláštního, co by se na podivné svaté Rusi viděti dalo, ačkoli jsem jmenovitě v tomto, dle předběžného popsání, učiněného mi od několika cizozemců i domácích, neočekával nic než obyčejnou hieraršskou ceremonii. Vejda do chrámu dříve, než se lidem naplnil, namířil jsem zrovna k starému knězi, kterého jsem u ikony (obrazu) v modlitbách uviděl, a ohlásiv se u něho co cizozemec, žádal jsem jej, aby mi místo poradil, z kterého bych celou ceremonii nejlépe přehlédl. S přívětivostí, jakou se všichni Rusové k cizozemcům chovají, dovedl mne, ačkoli jsem se sám co jinověrec ohlásil, ctihodný šedivý stařeček k sloupu a poukázav na vyvýšené křeslo, pravil: Zde bude sedět metropolita Filaret, zde uvidíte a uslyšíte všechno. Měl jsem dosti času ohlédnouti si všechno své vůkolí. Přede mnou zrovna, jak již praveno, stálo bohaté křeslo a dále kupředu ještě asi třicet jiných, podobně skvostných stolců dvěma řadami proti sobě. Ulička mezi nimi byla asi sáh šířky. Dále nalevo stálo vyvýšení na způsob kathedry, a všude okolo před ikonami hořelo množství tlustých jak paškály svící. Zasmušilé, temně malované stěny a klenutí, zakouřené staré obrazy svatých na vysokém velebném ikonostasu, krásný, smutně vznešený zpěv dobře sestavených dvou chorálních sborů, jež si, pohybující se nejvíce v půltónech, střídavě odpovídaly v jemných, do hlubokostí duše a srdce vnikajících akordech, a k tomu ten staroslovanský praotcovský jazyk: to všechno vzbudilo ve mně tichý, zbožný, statný cit, a s zádumčivou touhou čekal jsem na počátek ceremonií. Zatím se za mnou chrám pořád hustěji naplňoval lidem rozličných stavů, jak možno bylo soudit dle rozmanitých drahých i laciných kožešin; přede mnou však, na místě pro kněžstvo určeném, bylo pořád ještě prázdné, jenom občas vousatý, dlouhovlasý diakon neb baťuška (kněz) buď v obyčejném dlouhém soukenném oděvu nebo již v zlatě tkané církevní rize (rouchu) procházeli z dveří do dveří, odnášejíce a přinášejíce. Svaté velebné ticho, kteréž Rusové (zrovna naopak našemu štěbetání v kostele) ve svých chrámech zachovávají, nerušilo nic než čistý, harmonický, srdci milý zpěv z klirosů, který po každé sloce na hodnou chvíli umlkl. Tu se najednou ozval venku ze zvonice Veliko-Ivanské ohromný, největší zvon, hluboký, vážný hlas svůj rozšířil po kamenné matušce Moskvě a za ním jako krupobití množství velkých a malých zvonů s nesčíslných zvoníc a chrámů Moskevských.

Zpěváci utichli a všichni jsme tonuli jako v moři zvonových zvuků, jež se po celém prostranství v podivných akordech rozplývaly. Sotva že trochu ustanovil sluch po tak (aspoň pro mne) neobyčejném zrušení tichosti, tu se rozevřely dokořán všechny tři brány hlavního prostředního ikonostasu a skrze ně se hrnulo dlouhou chvíli mnohočetné duchovenstvo rozličných hodností, avšak každý v bohatém, ze zlata, stříbra a hedvábí tkaném rouchu, hojně pošitým a posázeným drahým různobarevným kamením a perlami, všichni s dlouhými učesanými bradami a rovněž takovými, po prsou a po ramenech rozloženými vlasy. Chvíli to trvalo, než jsem se očima vzpamatoval a nějakého přehledu celé scény nabýti mohl; zatím se duchovenstvo bylo usadilo a ustavilo každý na místě přiměřeném jeho hodnosti a věku. Na vyvýšeném křesle přede mnou seděl již ctihodný metropolita Moskevský Filaret, muž velebný s pravidelnou, ba krásnou tvářností, s hustými, ještě málo prošedivělými vousy, výjev obličejů přívětivý, tichý, trpělivý, jenom od přísného života trochu bledý. Jest to jeden z nejlepších prelátů Ruské církve, a kdo by se tak pouze na jeho jemnou bledinkou tvář a na jasné oko díval, nikdy by nepomyslel, že má před sebou muže, jenž je s to osmělit se a nebýt ve všem vždycky stejného smýšlení s nejvyšší vůlí Ruska, s jeho imperátorským veličenstvím Mikulášem, carem a samovládcem veškeré Rusi. To je ovšem smělost, kterou si v Rusku málo kdo zjevně odvážití může, a sám metropolit, ačkoli je od celého národa u veliké vážnosti, přece upadl v nemilost carskou a nesmí ani (jak jsem slyšel) do Petrohradu ke dvoru. Ve dvou řadách před ním seděli s korunami na hlavách, s šedivými dlouhými, po šíji padajícími vlasy, a rovněž šedivými až po pás bradami, biskupové a přednostové klášterů na zmíněných již stolicích, všickni ve zlatě a drahých kamenech a všickni obráceni zrakem k metropolitu. S obou stran za křesly stálo jiné duchovenstvo, bílé i černé, t.j. světské a klášterní; mniši všickni v černém širokém a dlouhém oděvu, na hlavách vysoké též černé kulaté klobouky s velkým po zádech visícím černým závojem; světské duchovenstvo v barevných vyšívaných rizách (jako pluviale) veskrze pohledu vážného a ctihodného.

Již zevně nechybělo celému výjevu pranic na důstojnosti; s jakým ale okem naň musel hleděti každý, kdo věděl, že jsou zde shromážděni šediví zkušení starcové celého národa, aby připomněli lidu svému všechno dobré i zlé, které od počátku až do nynějška vlast potkalo, aby vynesli úsudek svůj nad veškerými dějinami svého národa; aby strašným prokletím všech škůdců a protivníků vlasti a vůbec prokletím bídných zločinů dali výstrahu proti podobným bezbožnostem, a vděčným slavným připomenutím všech pro národ vykonaných obětí a dobrých skutků povzbudili k následování. A to jest oučel celé této slavnosti, který jsem arci teprv po skončení její jasně pozorovati mohl. Zatím se vrátím k dalšímu vypravování.

Na připravenou kathedru vystoupil nyní archidiakon a rozevřev knihu, počal hlubokým, vážným hlasem přiměřené čtení z bible (z ep. Pavla k Řím. XVI. a Mat. X.) jako přípravu a vstup k takové slavnosti. Pak nastalo na chvíli po celém chrámě ticho hrobové, a všechny zraky s jakýmsi strašným očekáváním byly upřeny na kathedru. Tu se po celé tvářnosti archidiakonově rozprostřela vážná přísnost a nadšení, i silným, co možná nejnižším hlasem počal takto:

Kdo se protiví světlu pravdy Boží, a temnotu duše své rozšiřuje v národu! - a pomlčev trochu hlasem jako bouře: Proklet budiž! (anaféma, t.j. anathema). Tu se všichni starcové povznesli s křesel svých a mírným, třesoucím se hlasem opakovali třikrát: Proklet budiž! Proklet budiž! Proklet budiž! A opět diakon:

Kdo životy a duše bratří svých svěřeny maje, nepracuje k jejich blaženosti, nýbrž k záhubě! - Proklet budiž! a všichni otcové opětovali třikrát: Proklet budiž! V celém shromážděném lidu nebylo ani hnutí a já jsem stál překvapením jako omámen.

Kdo nepřispívá vlasti své v čas bídy dopuštěné na ni rukou Páně! Proklet budiž! a zase třikrát zdlouha a ztemna: Proklet budiž!

Kdo se tak velice zapomněl nad národem svým, že pomáhá cizozemcům hubiti vlast naši, a zvěstuje ponížení a hanbu vlastní krvi své, jako učinil Ivan Mazepa! Proklet budiž!

Tu bouřil mocný hlas diakonův jako hrom po klenutí chrámovém a nesl se po hlavách shromážděného třesoucího se národa. A všichni biskupové starcové smutně povznesli šedivé své hlavy, řkouce: Proklet budiž! Proklet budiž! Mráz mi šel po těle, když jsem si potichu opakoval jejich: Proklet budiž! A tak diakon prošel všechny nepravosti, hříchy a bezbožnosti, které jen mohou být proti Bohu, člověčenstvu a vlasti, vypočítáváje jednu po druhé, vždycky stejně začínaje: "Kdo ..." a vždycky dokládaje prokletí, které pak podobně biskupové vstanouce ze stolic svých třikrát opakovali. Jména opravdová jistých známých přestupníků nejmenoval nikdy, vyjma jediný již uvedený pád s Ivanem Mazepou, kde se jako pro hroznost, nelidskost přestupku výjimka činila. Diakon všechno hlásal nejhlubším a nejsilnějším hlasem, a jeho "proklet budiž" hned po jmenovaném přestupku mi připadalo jako by v prchlivé zlosti a ošklivosti nad jmenovaným hříchem nadšeně a kvapně jej zatracoval; ale mírný, slabý, mnohočíslný hlas biskupů, který se teprve po chvílce povznesl a třikrát prokletí opakoval, zdál se mi jako nevývratný úsudek po dobré rozvaze a jako zatracení nevýslovných přestupků jednohlasným určením celé rady.

Při celém tomto prvním oddělení ceremonie, které asi hodinu trvalo, neopovažoval se lid téměř dýchat, a veliký strach jevil se na tváři celého zástupu.

Avšak přejděme k potěšitelnější, veselejší stránce slavnosti. Opět diakon otevřel knihu, ale nebyla to strašná kniha ošklivých přestupků, hrůzy a prokletí; byly to zlaté zápisky ruské historie, vděčné, citlivé upomínky všelikých dobrodiní, vřelá pochvala zásluh o vlast ruskou, vypočtení slavných jmen a skutků zasloužilých v národě mužů. Líbila se mi především na celém ustanovení této slavnosti šlechetnost a velkodučnost, která při hanbě a přestupcích, zapomněvši černá jména zhybnulých již zrádců a škůdců, uváděla pouze hříchy všeliké pro výstrahu současných krajanů; při chvalitebných však skutcích, zásluhách a dobrodiních nezamlčela ani jedno jméno mužů jednavších nebo trpěvších za vlast. Diakon četl vážným a veselým hlasem všechna ta krásná jména zlatá, každé na čele skutků vykonaných osobou, která se někdy jménem tímto honosila, za každým mužem učinil diakon po vyčtení jeho zásluh malou přestávku, načež vždycky zvolal: Věchnaja pámjat! (na věky budiž v naší památce). Biskupové a metropolita pokaždé vstanouce opětovali třikrát: Věchnaja pámjat! Věchnaja pámjat! Věchnaja pámjat! A shromážděný lid pokaždé se zaradoval, každé vyřknuté jméno opakoval tichým šepotem, tak jako by se duch zasloužilého krajana lehce vznášel přes celé shromáždění. Mnozí z přítomných pozdvíhovali své děti do výšky, aby vlastníma očima viděly řadu starců biskupů stojících a volajících "věchnaja pámjat!" zásluhám některého jim právě známého neb oblíbeného muže. Abychom posouditi mohli, jaký asi vliv taková slova z úst biskupových na lid ruský míti mohou, musíme věděti, v jaké uctivosti své biskupy mají, jak je lid již za živa takřka co svaté ctí, poněvadž také opravdu chováním svým obyčejně všechnu pochvalu zasluhují, vedouce život tichý a příkladný, nikoliv pak magnátský.

Nemohu zde ani dost malý díl všeho toho opakovati, co diakon četl bylo mnoho, velmi mnoho, celé dějiny ruského národa; pro nás také ani zásluhy takové a jména mužů, která neznáme a kteří na nás nepůsobili, velikou zajímavost míti nemohou, ctíti však musíme tak krásné ústavy a obyčeje, a přát a starati se, bychom měli podobných. Podivuhodná byla opatrnost a starostlivost, s kterou se na každého muže, na každé dobrodiní pamatovalo. První bylo ovšem zavedení a rozšiřování křesťanského náboženství; tu arciť mi hned napadlo, že i ctitelové Peruna národ a vlast svou milovali, dobře činili, zásluhy měli a tedy také "věčné památky" zasluhovali; upokojil jsem se však myšlenkou, že jistá historie ruská začíná teprve od poznání křesťanské víry.

Svatému caru Vladimírovi, jenž rozšířil mezi námi carství nebeské a upevnil slávu jména ruského! - Věchnaja pámjat!

Všem tichým a pracovitým mnichům (v Rusku jsou mnichové pracovití) a odšelcům (tj. poustevníkům), jež v samotě chválili Boha, modlili se za náš národ, a prací rukou svých orajíce a sázejíce vzdělávali a zvelebovali zem Ruskou - věčnaja pámjat! atd.

Všem statným rekům, kteří zlomili těžké jho tatarské! Věčnaja pámjat! atd.

Měšťanu Mininu a knížeti Požárskému atd. věčnaja pámjat! Petru prvnímu velikému, rozmnožiteli a zvelebiteli vlasti, jež zahanbil a pokořil všechny naše nepřátele, osvětil nás všelikým uměním atd. (tu následovalo ještě dlouhé vyčtení jeho skutků) budiž jeho jméno na Rusi věčně jmenováno s úctou a slávou! Věčnaja pámjat! Věčnaja pámjat! Věčnaja pámjat! Tu se po celém chrámu opakovalo jméno Petrovo a málem, že celé lidstvo jednohlasně nevolalo s biskupy "věčnou památku".

Všem dobrým cizozemcům, kteří ne se zbraní co nepřátelé, nýbrž s knihou co učitelé přišli do vlasti naší a nejsouce z krve naší, zvelebovali nás všelikým uměním! Věčnaja pámjat! atd.

Vojínům padlým v ochraně vlasti proti nátiskům pyšného francouzského dobyvatele! Věčnaja pámjat!

Co jsou všechny pomníky a Walhally, v nichž se vystavují plátěné a kamenné obrazy zasloužilých výtečníků, co jsou tyto památky, kterými oslavujeme více sebe co podnikatele než vypodobněné ony muže, co jsou proti této zbožné, vroucí úctě zásluh vlasteneckých, proti živému slovu, hlásajícímu jejich jména a činy s posvátného místa celému shromážděnému národu?! Co jest obyčejná nynější žebrota, jež současné lidstvo obtěžuje, aby některému zasloužilci bývalých let chatrnou památku, tvrdý kámen vyžadonila, proti nádhernému zástupu nejvyšších důstojníků církevních a šedivých starců, jmenujících zásluhy a jméno v svatyni Božské citlivými, vážnými slovy, která jsou ze srdce k srdci!? To jest nesmrtelnost a blažená nesmrtelnost mezi svými. A kde jest jen jediný mladík, jež by všechno nepodnikl a neutrpěl pro takovou upomínku svého jména, jež by neváhal život svůj i nejdražší všechno obětovati za ubezpečení, že budou šediví starci nad jeho zpráchnivělými kostmi volati před celým národem "věčnou památku" jeho jména a činů!? Nikdy jsem nemohl pochopiti velkou náklonnost Rusů k vlasti své, oběti, které na její oltář kladli, vida mnohé nesrovnalosti v zemi Ruské; jak možno, aby lidé, dobře povědomi lepšího zřízení jiných cizích zemí, přece tak vroucně milovali svou, patrně mnohými a velikými nedostatky sevřenou vlast? Jakmile jsem ale tuto jedinou slavnost seznal, přestal jsem se diviti velikému vlastenectví ruskému, kterého bychom se i my a jiní ještě národové od nich učiti mohli. Prostý, neučený kupec ruský obětuje bez velkého přemýšlení několikrát sto tisíc na zvelebení své země; u nás se musí polovice takových dobročinných dárek obětovati na oznámení jejich v novinách!

Ještě více jsem se divil moudrosti vladařské Petra a Kateřiny, která dovedla slavnost bezvýznamnou, ba škodnou, v níž se dříve jenom kacířové anathemisovali, obrátiti v tak velký prospěch vlasti, náboženství a mravnosti! Dovoleno-li na věci již dokonalé přece ještě nedostatky a chyby vystavovati, myslil bych, že by se z prvního dílu mnohé nepatrné ostrovtipnosti theologické a mnohé malicherné kacířování (ku př. katolíkům), z druhého však dílu velmi mnohá jména carů a příbuzných jejich, kteří se veliké zásluhy o vlast míti nezdají, vynechati mohli a měly. Ale okolnosti tomu, myslím, tak chtějí!

Po těchto, jak soudím trochu dlouhých úvahách, ku kterým mne jenom rozčilenost ku krásné věci zavedla, přejdu na třetí a poslední část slavnosti, jejížto heslem jest: "mnogája léta!" Tu se obrací zřetel na nynější stav otčiny a přeje se jí a všem oudům veliké Rusi jednomu po druhém dlouhé trvání. Především, jak se samo rozumí, volá diakon velikému hosudaru Mikuláši "mnogája léta!", což také biskupové třikrát opakují, a nastavené po valech Kremlínských kanóny do toho hřmí, jako by chtěly přání biskupů zahlušiti, a zvony se všech

zvoníc zahučely jako z povinnosti své přání. Hřmot kanónů těchto, jak říkáme, posledních důvodů mocnářských, upamatoval mne, že se již nemluví o mrtvých cařích, nýbrž o živém, a že je strach skoro tolik, co úcta. -- Pak následovalo podobné "mnogája léta" císařovně a celé rodině, každému zvlášť; pak veškerému kněžstvu, celému úřednictvu, slavnému udatnému vojsku. Po diakonu opakovali přání to jako dřív zas biskupové třikrát, načež pak chór zpěváků obyčejným velmi příjemným nápěvem vždycky hodnou chvíli "mnogája léta" prozpěvoval. To však nebylo nic zvláštního, jelikož se v slovanské církvi po každé větší slavnosti po skončených službách božích též "mnogája léta" zpívává. Poznámati ještě musím, že se při každém "mnogája léta" přítomní příslušníci toho stavu, který se právě jmenoval, vždy hluboce klaněli.

Myslil jsem již, že se slavnost, dosáhnuvši nejvyššího stupně krásy své v druhém oddělení nyní poznenáhlu k obyčejnosti chýlí, tu mne však ještě jednou posledním bleskem ještě překvapila.

Diakon, zavíraje již knihu, zvolal:

"A všem vám, pravoslavnému národu ruskému! Mnogája léta!" Biskupové opakovali do třetice, a celý shromážděný lid klaněl se hluboce naproti biskupům s veselou spokojenou tváří, děkuje jim za srdečné přání. Všichni biskupové se zdvihli s křesel svých a provázeli metropolitu Filaréta skrze carská vrata za oltář ku slavení veliké mše svaté. Já jsem však již mezi sloupy chrámovými neměl žádného stání, ode všeho, co jsem slyšel a viděl, bouřily se myšlenky mé, touha po samotě, abych myšlenky své zažít mohl, hnala mne před chrám na prostoru Kremlínkou, a tam jsem hned obrátil zrak svůj na západ k vzdálené drahé otčině české. Cerkve a paláce Kremlínské stály v cestě prahnoucím očím po západě. Podivným dětinským nápadem puzen, vyběhl jsem na vysokou věž Ivana Velikého, jako bych odtamtud přes nesmírné planiny ruské a polské chtěl dohlédnouti milé hrady Pražské. V duchu jsem je arci viděl před sebou, očima však toliko zamodralou rovnou dálku. Tu mi tanulo poslední přání biskupů, a hned nesl vítr do sněžné dálky přání mé: Všem vám, pravým věrným Čechům! Mnogája léta!"

Karel Borovský

Uverejnené v časopise "Česká Včela" č. 20. a 24. VI. 1845, č. 45. a 50.

(Na niektorých miestach sú nepatrné jazykové úpravy.)

Závěrečná poznámka:

Liturgická "slávnosť Pravoslávia" je tisícročnou tradíciou pravoslávnej Cirkvi. Ako už sám názov "slávnosť Pravoslávia" (či "sviatok Orthodoxy") nasvedčuje, pôvodným a ústredným účelom tejto slávnosti je oslavovať víťazstvo kresťanskej orthodoxy nad všetkými herézami (bludmi) - nad ikonoborectvom najprv a potom nad všetkými pokazenými a od Bohom zjavenej pravdy odchýlenými náukami. Nemôžu teda pravoslávni kresťania súhlasiť s K. H. Borovským na tom mieste, kde mieni, že pred Petrom Veľkým sa jednalo o "slávnosť bezvýznamnú, ba škodlivú, v ktorej sa predtým iba kacíri anathemisovali". Jasné a pred celým národom každoročne konané oddelenie pravoslávneho učenia od nepravoslávneho, verných pravoslávnych kresťanov od heretických - to je najhlbší zmysel a účel "slávnosti Pravoslávia".

K. H. Borovský nám svojím svedectvom prezrádza, že v minulom storočí bolo rímsko-katolícke náboženstvo Ruskou pravoslávnu Cirkvou oficiálne prehlásené za herézu. Tu sú jeho slová: "myslil bych, že by se z prvního dílu mnohé nepatrné ostrovtipnosti theologické a mnohé malicherné kacířování (ku př. katolíků) ... vynechati mohly a měly".

F. M. Dostojevskij - Prešiel peklom pochyb

Nie, nebola to zďaleka viera ľahká a plytká – tá, ktorou veril Fjodor Michajlovič DOSTOJEVSKIJ (1821 – 1881)! Jeho duša, štvaná trýznivými myšlienkami, zostupovala neraz do priepasti, k akým sa neodvažujú preniknúť ani najradikálnejší popierači Boha. Sám v sebe prežíval niečo z pocitu Razkolníkova i Ivana Karamazova, ktorý vystupňoval svoju skepsu do krajnosti : **Ak niet Boha, všetko je dovolené.**

A ak umelec i cez to všetko nakoniec znovu našiel pravoslávnu vieru, vďačil za to nie svojim kolegom z literárneho kruhu, ale naopak ľuďom najprostejším, často negramotným mužikom, ktorých si zamiloval. Vedel o nich: títo blahoslavení hriešnici čistých sŕdc nepotrebujú ani čítať katechizmus, ani počúvať kázanie, a predsa sú naplnení Christom a Jeho Evanjeliom. Spasiteľ im vrástol do krvi. To On stvoril samo Rusko. Čo vtedy o Rusku tvrdil Dostojevskij, dnes dosvedčuje **Solženicyň: ruský i slovanský ľud sa zrodil z Pravoslávia a jedine s ním a v ňom trvá. Bez Pravoslávia chradne a hynie, bez Pravoslávia vlastne ani neexistuje.** K takému poznaniu sa možno nedospeje ľahko a hneď.

„Je tomu tak“, vyznal Fjodor Michajlovič, „ja verím v Christa a v Jeho slová, nie však ako žiak. Veľkým peklom pochyb prešlo moje Hosana.“

Nie je ľahké čítať Dostojevského. Nie je jednoduché hneď mu porozumieť. Mladí ľudia niekedy stoja nad jeho knihami v rozpakoch. Už to množstvo postáv, osudov a neprehliadnosť problémov ich uvedie do zmätku. No ak budú trpezlivo čítať ďalej, určite raz prisvedčia Jelene Andrejevne Stankensnejderovej, ktorá nad poslednými stránkami každého jeho románu vždy znovu pochopila, že tak vzácne perly, aké sú rozhodené do zdanlivého chaosu Dostojevského kníh, nenájde už nikde inde. Dielo Fjodora Michajloviča patrí k vrcholom svetovej literatúry. Mladým študentom hudby povedal raz Gustav Mahler: „Čítať Dostojevského je dôležitejšie než kontrapunkt.“

Spisovateľ si bol vedomý, že kto sa vydá nasledovať Christa, pravdepodobne v akejkoľvek spoločnosti a dobe stroskotá – napríklad ako ten Myškin! Keby prišiel sám Isus medzi mocných tohto sveta, neutiekol by ani dnes veľkému inkvizítorovi zo Sevilly. A možno i hocikto z nás, bezúhonných, by sa ochotne chopil klinca a kladiva a bežal by pomáhať pri ukrižovaní...

Aký červ zloby a hnevu hľadá takmer v každom človeku? Je vlastne úplne nemožné dušu prečistiť a pozdvihnúť ju hore. Len Christos to dokáže!

V hĺbke duše Dostojevskij vedel, že pod dotykom plamienkov božstva sa každá prehra stáva víťazstvom. I keď tým ostatným pripadá úbohá a smiešna. Čo na tom, že to svet nedokáže vidieť? Pokorné prijatie údelu, ba i samá smrť v Christu znamená vstup do Christovho Zmŕtvychvstania. Pre spisovateľa bolo práve Rusko takou podivuhodnou zemou, kde Christos denne vstáva z mŕtvych a Presvätá Bohorodička otvára náruč všetkým svojim strateným synom. Veril, že odtiaľ, z Ruska, sa Boží Syn raz nakloní ku všetkým národom a vnukne im túžbu porozumieť jeden druhému a navzájom sa objasniť. V závere Denníka z roku 1876 vyslovil presvedčenie, že **„Rusko je tu jedine preto, aby slúžilo Christu a hájilo celý pravoslávny svet pred útokmi neveriacich.“**

V roku 1878, po smrti milovaného synčeka Aljoši, našiel útechu v Optinskej pustovni neďaleko Kozelska. Tam jeho rozbitú dušu utíšil láskavý stavec Ambrosij, ktorý sa mu o niečo neskôr stal – zároveň s Tichonom Zadonským – predlohou pre postavu starca Zosimu v románe Bratia Karamazovci. A tam sa definitívne spevnila jeho istota stálej Christovej prítomnosti v Božom stvorení.

Každý večer žehnal svojim deťom, odovzdával ich do ochrany Božej Matky, ako hypnotizovaný sa dokázal bez pohnutia vpíjať očami do rysov patrónky svojej vlasti, Kazanskej Bohorodičky, ktorá za čias Ivana Hrozného vytrhla Kazan z rúk Tatárov – ba hlboko meditoval i pred niektorými veľkými plátnami západoeurópskych maliarov, pred Holbeinovým Kristom uloženým do hrobu a tiež pre Sixtínskou Madonou, ktorá mu bola stelesnením vedúcej lásky a tichého odovzdania sa do údela trpieť. Rozprávajú o tom i niektoré postavy jeho románov (Zločin a trest, Besi atď.). Toľko túžil vniknúť do tajomstva Jej mlčanlivého smútku, že Ju chcel mať stále na očiach. Keď mu barónka Tolstá objednala reprodukciu Raffaelovho obrazu až z Drážďan, hľadieval potom po celé hodiny vo svojej pracovni do Madoniných očí a kládol jej otázky, ktorých hĺbku zrejme nemohol zodpovedať nikto iný okrem Bohorodičky.

V januári 1881, po prijatí svätých Tajín z rúk otca Megorského z chrámu sv. Vladimíra a po dočítaní náhodne vybraného úryvku z Evanjelia podľa Matúša (Mt.3,13-15), povedal svojej žene: „Počuješ? Nezabráňuj mi..., tak práve vtedy povedal Jánovi Pán.“ Potom zatvoril oči, aby ich už neotvoril.

Nad jeho smrťou trúchlila celá krajina. Kdekoľvek sa konali panychídy, občania zaplňali chrámové priestory do posledného miesta. Monastier sv. Alexandra Nevského, jeden zo štyroch najvýznamnejších v celom Rusku, požiadal vdovu, aby mohol na svojom pozemku pochovať tohto „zanieteného obrancu pravoslávnej Cirkvi.“ A tak boli ostatky veľkého umelca a kresťana uložené na Tichvinskom cintoríne v miestach, kde už pred tým spočinuli jemu blízki spisovatelia Nikolaj Michajlovič Karanzin a Vasilij Andrejevič Zukovskij.

Fjodor Michajlovič Dostojevskij prešiel ťažkými skúškami a ocitol sa v nejednej krajnej situácii (bol i odsúdený k smrti a stál už na popraviske, keď prišla milosť). Pochopil a presvedčil sa, že nikto z nás nie je len dobrý, alebo len zlý. Sme trvalo náchylní aj k dobrému, aj k zlému. Ale poznal iba jednu užitočnú radu: „**Kto chce vidieť živého Boha tvárou v tvár, nech Ho nehľadá na prázdnom nebi svojho myšlienkového sveta, no v ľudskej láske.**“

PhDr. Otakar Ales Kukla

Preložila: Jana Tomášová

Jonáš ZÁBORSKÝ (1812-1876)

K tým, čo mali úprimné sympatie k pravoslávniu, patrila aj významný slovenský spisovateľ, kňaz a teológ, Jonáš Záborský.

Narodil sa 3. februára 1812 v chudobnej zemianskej rodine na Záhorí, v Turci. Študoval v Záturčí, Necpaloch, Šajovskom Gemeri, Kežmarku (právo) a v Prešove (teológii). V roku 1835 sa stal evanjelickým kaplánom v Pozdišovciach, kde musel zdieľať spoločné bývanie s kňazom Lindtnerom, ktorý nebol práve proslovansky orientovaný. V roku 1840 sa stal kaplánom v Liptovskom Mikuláši a o rok neskôr kňazom v Rakovciach, kde bol svedkom veľkého požiaru, pri ktorom zhorela fara, kostol a drevená škola. Za vtedajšie lístky, zvané "žobračenky" prikryl chrám a postavil novú školu, do ktorej sa nast'ahoval spolu s učiteľom.

V takejto situácii ho navštívil katolícky kňaz Andrej Kalás, aby ho získal pre rímskokatolíkov, lebo podľa neho pre svoje ambície nemá v evanjelickom prostredí žiadne podmienky. Keďže okrem požiaru, ktorý dedinu postihol, a dotkol sa zvlášť národne a nábožensky založeného Záborského, ho vlastní farníci neprijali veľmi s láskou, obidve záležitosti ho dovedli k rozhodnutiu prijať Kalásovu ponuku konvertovať ku katolíkom a stať sa ich pastierom. Keď sa 6. februára 1842 v rozvalinách ohňom poškodeného chrámu lúčil s veriacimi, s trpkosťou v srdci čakal, čo sa mu príhodi v katolíckom prostredí Košíc.

A predtucha horkej pilulky ho nesklamala. V seminári ho nepozvali k stolu na večeru, nedali mu miesto učiteľa svetskej histórie a gréckej filozofie. Biskup to zdôvodnil tým, že tieto miesta obsadili mnísi. Obrátil sa teda s prosbou o pomoc na duchovného Andreja Kalása, ale ani ten nemohol nič urobiť. Záborský to spomína takto: "Kývol rukou a povedal: Odpusťte! Lúto mi je, že som vás nahovoril, aby ste prešli medzi týchto ľudí". Ale nemohol sa už vrátiť späť. Aby uspokojil svoje svedomie, daroval profesorovi Muňayimu 500 zlatých, aby úroky z nich použil na štipendium na evanjelických školách.

I naďalej pôsobil ako rebel. Veľkú nevôľu medzi katolíckym duchovenstvom vyvolala jeho kázeň na deň sviatku kráľa Štefana a proti tzv. maďarománii. Za tento kúsok bol obžalovaný pred biskupom z panslavizmu.

V roku 1848 našli žandári u neho proklamáciu slovanského národa a dali ho do vyšetrovacej väzby, hľadali u neho ruské peniaze a obvinili ho z povstania na východnom Slovensku. Strašili ho tým, že bude obesený na strome

Nenašiel pokoj ani vo Viedni, kde bol povolaný za redaktora Slovenských novín. Na príkaz ministerstva bol odvolaný z tejto funkcie a musel sa opäť vrátiť do Košíc.

Spočiatku mu sľuboval svoju pomoc biskup Fábri, ale po viedenskom zákroku ho ešte aj on osočoval a nazval ho zločincem. Za svoje smelé činy mu prideliť spustnutú faru v Župčanoch. Bol to trest. Na celých šesť rokov sa literárne odmlčal. Dobroslav Chrobák o ňom píše: "... čoho sa Záborský dotkol, všade vznikol jas. Ale ten jas súčasníkov oslepoval. Bol to pre nich často prináhly prechod z tmy do svetla."

Jonáš Záborský neúnavne presadzoval myšlienku, že sila národa spočíva v jeho ekonomickom a kultúrnom raste, kriticky sa pozeral na súčasné (vtedajšie) spoločenské pomery, kritizoval politické dianie, cirkevný život, výchovu, nezdravý nacionalizmus, prebúdzal v mládeži zdravé národné povedomie a nabádal k dôstojnému životu. Mladí tieto myšlienky prijímali a starší ho kritizovali, lebo podľa nich si nevážil vrchnosť.

1. Jonáš Záborský a pravoslávie. In Pravoslávny kalendár 1995, s. 103.

2. Byť obeseným na strome znamenalo veľmi nedôstojnú, potupnú smrť, ktorej sa dostávalo len tým najodpornejším zločincem.

Dejiny kráľovstva uhorského.

Podme sa teraz pozrieť na jeho historické dielo, ktoré dodnes nenašlo vydavateľa. Najväčšie jeho historické dielo sú Dejiny kráľovstva uhorského od počiatkov do čias Žigmundových. V rukopise bolo toto dielo dokončené pred vyše 120 rokmi a je výsledkom mnohoročnej práce. Nesporne dodnes nebolo po slovensky napísané také rozsiahle dielo o dejinách včasného a vrcholného stredoveku Uhorska. Definitívna verzia rukopisu má vyše 1 600 strán (vrátane skoro 2 500 poznámok), čo spolu predstavuje asi 1 200 normalizovaných strán klepaného textu.

Prvú správu o tomto Záborského diele máme v jeho súkromnom liste, napísanom pred 6. augustom 1872 vtedajšiemu prvému podpredsedovi Matice slovenskej Viliamovi Pauliny-Tóthovi. Ponuku Záborského na vydanie jeho diela o najstarších dejinách kráľovstva uhorského prerokoval výbor Matice 6. augusta 1872 a rozhodol, že Záborský musí najprv poslať rukopis, ktorý posúdia aspoň dvaja - traja členovia historického odboru Matice a až potom môže výbor Matice definitívne rozhodnúť, či Matica dielo vydá, alebo nie. J. Záborský vtedy asi ešte celý rukopis nemal dokončený, lebo ďalšia správa o ňom je až zo 17. septembra 1873, keď V. Pauliny-Tóth požiadal Jozefa Viktorina a Pavla Križka o posudzovanie diela J. Záborského Dejiny kráľovstva uhorského. Jozef Viktorin sa listom zo 14. októbra 1873 vzdal posudzovania rukopisu, lebo bol veľmi zaneprázdnený, chorľavý a necítil sa na to kompetentným. Už na druhý deň 15. októbra 1873 na zasadnutí výboru Matice sa rozhodlo, aby sa na rukopis Jonáša Záborského pozrel ešte Ján Gottschár, Ján Štepán a Samo Zachej. Posudok Pavla Križka, datovaný v Kremnici 24. decembra 1873, je síce kritický, no v podstate kladný, lebo dielo "ako podarené a hodné" doporučil, "aby nákladom maticným vydané čím v najväčších kruhoch rozšírené bolo a cestu triezvejším náhľadom o drevných dejinách vlasti našej prekliensilo."

Výbor Matice slovenskej na svojom zasadnutí 14. januára 1874 vzal na vedomie Križkov posudok, s definitívnym rozhodnutím o vydaní diela sa však malo počkať, kým dôjdu aj ostatné posudky. Situácia sa zmenila po vypracovaní posudkov Samom Zachejom a Jánom Gottschárom. Samo Zachej vo svojom posudku datovanom v Kláštore pod Znievom 24. apríla 1874 vydanie "ináč síce dobrého, v mnohom ohľade dôkladného diela" J. Záborského rozhodne a jednoznačne zamietol, lebo "početní, zvlášte duchovného stavu katolícki členovia maticní vo svojich náboženských citoch mohli by sa cítiť urazenými". Posudok Jána Gottschára je veľmi stručný a stotožňuje sa v ňom s názorom S. Zacheja. Už 6. mája 1874 výbor Matice slovenskej zamietol Dejiny Uhorska od Jonáša Záborského s tým, že v zmysle 2.§ stanov ich nemôže vydať a hneď nato Viliam Pauliny-Tóth vrátil rukopis Jonášovi Záborskému.

Ani po zamietnutí vydania svojej práce Maticou slovenskou sa J. Záborský nevzdal nádeje na jej publikovanie. Rukopis po vrátení ešte upravoval, rozšíril ho o štvrtú, tzv. Úvodnú časť a roku 1875 sa pokúšal zabezpečiť jeho vydanie v Prahe, čo sa mu však nepodarilo. Dodnes Dejiny kráľovstva uhorského nevyšli a sú iba v rukopise.

Mne sa, vďaka Bohu, podarilo zozbierať pár materiálov, ktoré sú z tohto diela a môžu a oni aj dostatočne poskytujú obraz o Záborského kritickom pohľade na slovenské dejiny, ale aj na vzťah Západnej a Východnej cirkvi. Záborský totiž nemal rád zavádzajúce historické pohľady na dejiny Slovákov a na dejiny vôbec. Pre neho bola objektivita na prvom mieste a v dejinách obzvlášť. Sám o tom píše: "Dejepis uhorský vzdelávali doteraz temer len sami Maďari a Nemci. Oni vytiahli na svetlo zabudnuté kroniky a legendy, prehliadli archívy, uverejnili z nich, čo chceli, presliedili zahraničné pramene, a na tom všetkom zbudovali teraz platný dejepis Uhorska, ustálili istý, už všeobecne prijatý, k oslave Maďarov a nášmu zhanobeniu smerujúci, vládou násilne udržiavaný a podporovaný náhľad o našej minulosti. Slováci, ktorí na tom účasť mali, ako Matej Bel, nemali alebo národného povedomia slovenského alebo smelosti prejaviť ho zjavne, a boli, v holubičej prostote svojej, predsudkami zaslepení kozmopoliti. Ich práce, písané i tak rečami cudzími, nedelia sa ničím od maďarských a nemeckých výtvorov."

Kým sa začítame do histórie, spomeňme si ešte niekoľko faktov ohľadom Záborského Dejín kráľovstva uhorského. Druhá, z hľadiska autora definitívna verzia rukopisu z roku 1875 sa skladá zo štyroch častí. Svojím obsahom chronologicky najstaršia časť (v terajšom archívnom uložení i autorovom členení štvrtá, lebo bola pridaná ako posledná) autorom nazvaná "Časť úvodnia" nie je čo do rozsahu úvodom, ale je rozsahovo rovnocenná pôvodným trom časťami. Skladá sa okrem stručného všeobecného úvodu k celému dielu z troch podčastí; v úvode autor vysvetľuje dôvody, prečo dielo napísal a podáva stručný prehľad o dovtedajších pokusoch, či prácach slovenských autorov o celkových dejinách Slovenska, Slovákov a Uhorska. Tri podčasti obsahujú upravené alebo prepracované tri štúdie Jonáša Záborského, uverejnené v Letopisoch Matice slovenskej v roku 1873 a 1874, dotýkajúce sa dejov - historického vývoja z čias pred vznikom Uhorského kráľovstva. Prvá podčasť je „Slováci a deje v IX. Století“, zvyšné dve podčasti sú „Maďari pred opanovaním terajšej vlasti“ a „Maďari v X. století“. V závere úvodnej časti je (doteraz nepublikovaná) „Príloha pamätnejších listín“, obsahujúca texty štyroch listín Jána VIII. z rokov 879-881 Svätoplukovi a Metodovi, sťažnosť bavorských biskupov z roku 900 a list pasovského biskupa Pilgrima pápežovi Benediktovi VI. (Záborským označovaného za VII.) z r. 974.

Vlastné dejiny uhorského kráľovstva sa začínajú až v pôvodnej prvej časti, ktorú Jonáš Záborský nazýva Občasím prvým. Prvé občiasie, 1000-1173, charakterizuje ako zápas cirkvi východnej so západnou, zápas poriadkov a ustanovizní slovanských s nemeckými, zápas rovnoprávnosti s výsadami. Druhé občiasie, 1173-1301, charakterizuje ako úplné víťazstvo latinstva v cirkvi, nemectva v občianskom a dŕžavnom živote, surovú pánovládu, úplné potlačenie ľudu, miešanie sa Ríma do všetkých vecí. Tretie občiasie, 1301-1395, "od nastolenia Anjouovcov po dosadenie Nemcov na uhorský trón v osobe Žigmundovej" charakterizuje ako silnú a skvelú vládu pod cudzozeskými francúzsko-talianskymi panovníkmi.

Ďalej v úvode hovorí Záborský o zamietnutí vydania svojho diela na III. výborovom zasadnutí Matice slovenskej 6. mája 1874 a záverom vyslovuje svoje základné presvedčenie, nachádzajúce ohlas v celom diele, že pápež a uhorská cirkevná hierarchia boli vždy utlačovateľmi Slovanov a Slovákov.

Pozrime sa teda na jeho kriticky preskúmané dejiny Uhorska v tomto diele. Vlastné občasie prvé začína opisom dejov po nastúpení Štefana I. na veľkoveľkoveľký kniežací stolec (997). Boje Štefana I. o upevnenie moci a o vytvorenie silnej jedinovlády sú pre Záborského predovšetkým bojom prozápadne orientovaného Štefana, ako rozširovateľa latinskej cirkvi, s vtedajšími správami či vládcami kniežacích údelov, ako príslušníkmi - vyznávačmi východnej cirkvi. Celý tzv. proces vzniku centralizovaného štátu je Záborskému bojom medzi cirkvou východnou a západnou, pretože podľa jeho zistení bolo vtedy už celé Uhorsko kresťanské (východného – pravoslávneho obradu - pozn. moja). Pre Záborského "pravoslávie vtedy bolo tak jedno so slovanskou demokraciou ako latinizmus s germánskym vykorisťovaním a potlačovaním ľudu."

pokračovanie nabudúce

Pripravila: Elena Nemčíková

Si jedinečný!

OD ZAČIATKU VEKOV NIKDY NEJESTVOVALA OSOBA AKO TY. NIKTO NEMÁ TVOJ ÚSMEV, TVOJE OČI, TVOJE RUKY, TVOJE VLASY. Nikto v celom vesmíre nevidí veci tak, ako ty. SI JEDINEČNÝ! SI INÝ, AKO KTORÝKOL'VEK ČLOVEK, KTORÝ KEDY V HISTÓRII VESMÍRU ŽIL. SI JEDINÝ Z CELÉHO STVORENIA, KTO MÁ TVOJE ZVLÁŠTNU ZBIERKU SCHOPNOSTÍ. CEZ CELÚ VEČNOSŤ, NIKTO NIKDY NEBUDE CHODIŤ, HOVORIŤ A MYSLIEŤ AKO TY. SI VZÁČNY A V TOM JE OBROVSKÁ HODNOTA. SI JEDINEČNÝ A TVOJE BYTIE NIE JE ŽIADNA NÁHODA. PROSÍM, UVEDOM SI, ŽE BOH ŤA STVORIL NA ZVLÁŠTNÝ ÚČEL. MÁ PRE TEBA ÚLOHU, KTORÚ BY NIKTO NEMOHOLO UROBIŤ TAK DOBRE, AKO TY. Z MILIÓNOV ČINNOSTÍ IBA JEDNA JE URČENÁ PRE TEBA. IBA JEDNA MÁ TÚ JEDINEČNÚ A SPRÁVNU KOMBINÁCIU, KTORÚ BOH POTREBUJE A TOUTO SI TY.

Pane, Ty si stvoril moje útroby,
utkal si ma v živote mojej matky.
Chválim Ťa, že si ma utvoril tak zázračne.

Všetky Tvoje diela sú hodné obdivu
a ja to veľmi dobre viem.

Moje údy neboli utajené pre Tebou,
keď som vznikol v skrytosti,
utkávaný v hĺbinách zeme.

Tvoje oči ma videli, keď som ešte nebol stvárnený.
V Tvojej knihe boli všetky moje dni,
len pomyselné, lebo som ešte ani jeden deň neprežil...

ŽALM 139

Sv. Pascha v severnom Walese

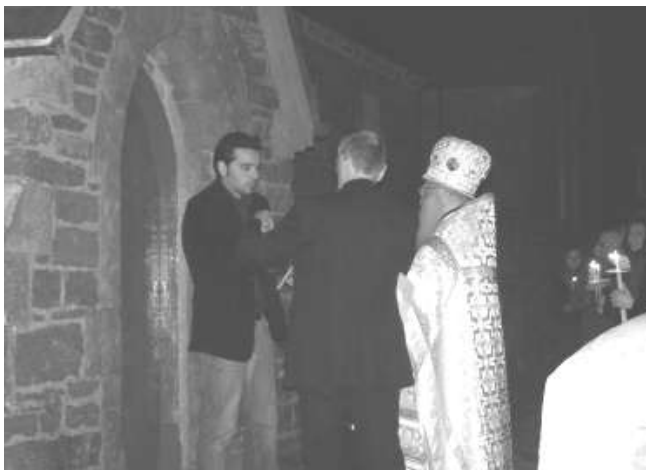
Svätú Paschu v roku 2008 som po prvýkrát prežil s igumenom o. Deiniolom z Blaenau Ffestiniog vo Walese. Zúčastnilo sa na nej asi 60 ľudí,

väčšinou Grékov. Slúženie začalo 23:30 hod. v chráme ponorenom do takmer úplnej tmy. Každý dostal sviečku, ticho sedel a čakal na Christov zázrak VZKRIESENIA. Atmosféra pripomínala koniec Veľkého pôstu a začiatok niečoho nového a veľkého.

O polnoci všetci prítomní obišli so sviečkami chrám a pred dverami o. Deiniol čítal modlitby. Po prečítaní

modlitieb všetci vošli dnu do chrámu plného horiacich sviečok, vzájomne si blahoželali a radovali sa a spievali „Christos vstal z mŕtvych, smrťou smrť prekonal a mŕtvym v hrobch život daroval“ v piatich jazykoch.

Atmosféra v chráme sa stala naozaj slávnostnou a na všetkých prítomných bolo vidieť radosť po skončenom pôstnom období. Očakávanie víťazstva nášho Pána a Spasiteľa Isusa Christa nad diablom, hriechom a SMRŤOU bolo završené a radosť z toho bolo cítiť

všade.

Začala slávnostná sv. Liturgia v ožiarenom chráme. Bohoslúženie bolo slávnostné a bolo to aj vidieť na prítomných veriacich.

Sv. Liturgiu som si naozaj užíval a nevedel sa dočkať prijímania sv. Darov –

Tela a Krvi Isusa Christa. Z vlastnej skúsenosti viem, ako mne osobne sv. Dary pomáhajú, keď ich prijímam. Na druhej strane takisto viem do akých ťažkých hriechov upadám, keď som dlhšiu dobu bez svätého Prijímania. Preto bolo pre mňa veľmi príjemné vidieť, koľko ľudí sa rozhodlo pristúpiť spolu so mnou ku sv. Prijímaniu.

Po sv. Prijímaní nasledovala ďalšia hostina a to mliečne a mäsité pokrmy zakázané v dobe pôstnej. Stoly sa prehýbali pod rôznymi dobrotami a bolo naozaj ťažké vybrať tú najlepšiu.

Okolo tretej hodiny v nedeľu ráno som sa

vybral domov, no pocit, ktorý som po celú cestu cítil, bol nádherný. Bol to pocit Christovho víťazstva nad smrťou a nám danej možnosti žiť po celú večnosť s Ním.

Rady otcov púšte

Divá zver a svätí

Abba Anton povedal: "Poslušnosť so zdržanlivosťou dávajú človeku vládu nad divými zvieratami."

Abba Theonas jedol zeleninu, ale len tú, čo sa nemusí variť. Hovorí sa o ňom, že zvykol v noci vychádzať z kémie a zotrvať v spoločnosti divých zvierat, pričom im dával piť z vody, ktorú mal. Raz ktosi videl stáda antilop, divých somárov, gaziel a iných zvierat pri jeho pustovni. Tieto stvorenia mu vždy boli potešením.

Raz, keď hroch plienil okolitú krajinu, otcovia zavolali abbu Vissariona, aby im pomohol. Stál na mieste a čakal. Keď uvidel zviera, ktoré bolo nezvyčajne veľké, povedal mu, aby už viac nepustošilo krajinu: "V mene Isusa Christa ti prikazujem, aby si už viac neplienil túto krajinu!" Hroch sa úplne stratil z týchto končín, ako keby ho odniesol preč anjel.

Abba Xanthios povedal: "Pes je lepší ako ja, lebo má lásku a nesúdi."

Prišli sme k stromu, vedení milým hosťiteľom, a tam sme natrafili na leva. Keď sme ho uzreli, môj sprievodca a ja sme sa zachveli, ale svätý starec bez mihnutia oka pokračoval ďalej a my sme šli za ním. Dravec, povedali by ste, že na Boží pokyn, sa skromne odtiahol nabok a sadol si, kým starec oberal ovocie z dolných konárov. Natiahol ruku plnú datlí, zviera pribehlo a vzalo si ich tak pokojne ako nejaké domáce zviera. Keď dojedlo, odišlo. My sme stáli, triasli sa a neverili vlastným očiam. Uvedomovali sme si, aká veľká viera je v ňom a aká úbohosť ducha v nás.

Kým sa abba Makarios modlil vo svojej jaskyni v púšti, pribehla znenazdania hyena a začala mu oblizovať nohy. Nežne ho ťahala za okraj tuniky a viedla ho ku svojej jaskyni. Išiel za ňou a hovoril si: "Som zvedavý, čo odo mňa to zviera chce." Keď ho priviedla k jaskyni, vošla dnu a vyniesla svoje šteňatá, ktoré sa narodili slepé. Modlil sa nad nimi a vrátil ich hyene s uzdraveným zrakom. Ona sa vrátila dnu a ako poďakovanie mu priniesla hrubú kožu z barana a položila ju na jeho nohy. Usmial sa na ňu ako na nejakú milú osobu, vzal si kožu a natiahol sa na ňu.

O ovocí mníšskeho života

Istý starec prišiel do cely abbu Jána a našiel ho spať, s anjelom, ktorý stál nad ním a ovieval ho. Keď to videl, ušiel. Keď abba Ján vstal, opýtal sa svojho poslušníka: "Vošiel niekto dnu, kým som spal?" On povedal: "Áno, nejaký starec." Vtedy abba Ján spoznal, že ten starec mu bol rovný a videl anjela.

Abba Pimen hovoril o abbovi Nisterovi, že bol ako ten medený had, ktorého vyrobil Mojžiš, aby sa ľudia uzdravili. Mal všetky cnosti a bez slova uzdravoval každého.

O minulých a budúcich časoch

Starci sa pýtali abbu Agathona na abbu Eliáša: “Je to dobrý abba?” Starec im odvetil: “Vzhľadom na svoju generáciu je dobrý.” Oni mu povedali: “A aký je v porovnaní s predošlými?” On im dal túto odpoveď: “Povedal som vám, že vzhľadom na túto generáciu je dobrý, ale v porovnaní s predošlými: v skíte som videl muža, ktorý tak, ako Jozue, Nunov syn, vedel zastaviť slnko na nebesiach.” Pri týchto slovách užasli a vzdali slávu Bohu.

Svätí otcovia prorokovali o posledných generáciách. Vraveli: “Čo sme urobili my?” Jeden z nich, veľký abba Ischyron odpovedal: “My sme splnili príkazy Boha.” Ostatní sa pýtali: “A tí, čo prídu po nás, čo budú robiť?” On odpovedal: “Budú bojovať, aby dosiahli aspoň polovicu z našich činov.” Oni sa pýtali: “A čo sa stane s tými, čo prídu po nich?” On povedal: “Ľudia tej generácie nedokončia žiadne dielo a prídu na nich všetko pokušenie. Ale tí, čo sa osvedčia v ten deň, budú väčší ako my a naši otcovia.”

Básnické okienko

Otec duchovný

Každý z nás má jedného
otca – telesného,
ktorý vychováva,
ktorý chlieb do rúk dáva.

Potom je tu ešte druhý
nazývaný – otec duchovný.
Tým sa nám až vtedy stáva,
keď brána do nášho srdca sa mu otvára.

Je príkladom svojim životom,
že dá sa žiť s Bohom.
Aj keď to nie je dnes moderné,
no o to viac potrebné.

Je viac ako len učiteľom,

ukazuje cestu tým správnym smerom.
Každý sa potkne, každý padá
A my čakáme, aká je jeho rada.

Cez jeho modlitby sa menia Dary,
ktoré sú na oltári.
Cez jeho modlitby sa meníme aj my,
na niečo lepšie, čím sme neboli.

Na začiatku si myslíš, že ti ho netreba,
no neskôr zistíš, že ti chýba:
jeho rada, pohľad na vec,
och, aký si bol neverec.

Dobry otec duchovný
je teda ako my.
Pôsobí ľudsky, prísne i pokorne,
nie je to jeho práca, no poslanie.

OZNAM

Pravoslávna Cirkev oznamuje všetkým, že sväté Liturgie sa v Banskej Bystrici a vo Zvolene konajú striedavo: jednu nedeľu v Banskej Bystrici v náhradných priestoroch v Agentúre sociálnych služieb na Ulici 9. mája č. 74 (bývalé detské jasle) so začiatkom o 9:30 hodine. Ďalšiu nedeľu vo Zvolene v kaplnke zvolenského zámku o 10 hodine. Ďalej vám oznamujeme, že sa vo vojenskej kaplnke vo Zvolene slúžia sviatočné večerne, utrene a sväté Liturgie. Podrobnejšie informácie dostanete na telefónnom čísle: 0903 170 583. Tešíme sa na vašu účasť. Christos medzi nami!

SVETLO PRAVOSLÁVIA – spoločensko – duchovný občasník

Zodpovedná:

Redaktorka: Mgr. Jana Tomášová, Jesenského 16, 974 01 Banská Bystrica, e-mail:

jankasom@szm.sk

